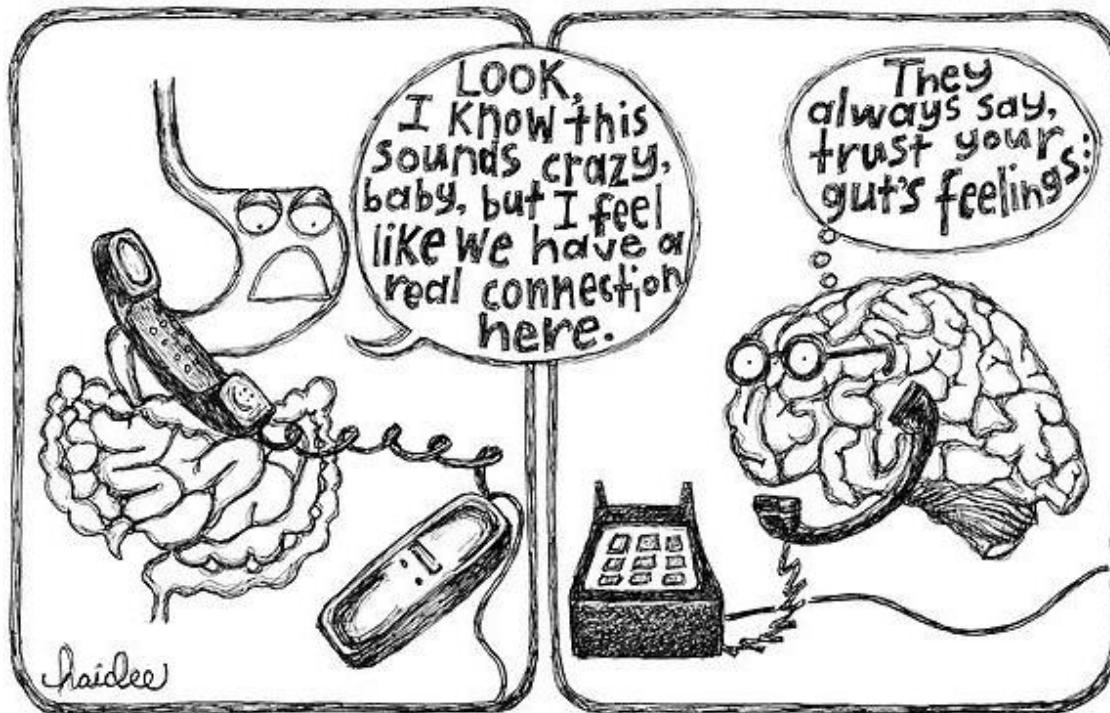

AUTISME IN DE HERSENEN... ÉN DE DARMEN

Caroline de Theije PhD

Universiteit Utrecht

UMC Utrecht

NVA congres - 11 november 2016

liefde is...

...playing hard to get

**'vlinders in je
buik'**

Trust Your Gut

elizabethrider.com

'onderbuikgevoel'

**'in je broek doen
van angst'**

100 trillion bacteria
Gut Microbiota

100 million neurons

Surface of approximately
300m²

60 -70% of immune cells

AUTISME

genen x omgevingsfactoren

THE RODAKIS CASE

“HET IS MISSCHIEN NIET WAT ONS GELEERD IS”

- John Rodakis- Amerikaanse moleculair bioloog
- Zoon (5 jaar) met autisme
- Dagelijks documenteren van 20 parameters van zijn zoons gedrag → Gedrag afhankelijk van omgevingsfactoren.

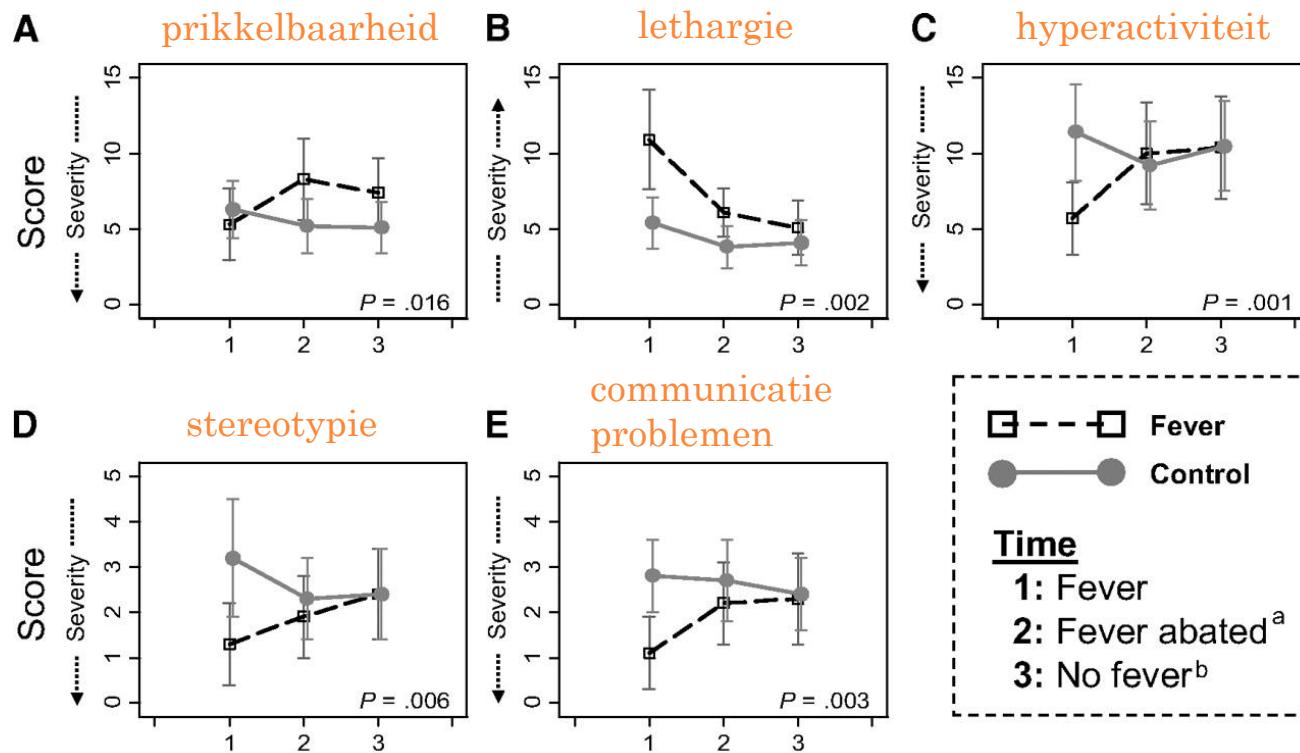
1. Het koorts-effect
2. Het antibiotica-effect
3. Het voedings-effect

Literatuur:

- www.NofOne.org
- An n=1 case report of a child with **autism** improving on antibiotics and a father's quest to understand what it may mean. **Rodakis J.** 2015 *Microb Ecol Health Dis.*

1. HET “KOORTS-EFFECT”

- Tijdelijke verbeteringen in autisme symptomen gedurende koorts

Literatuur:

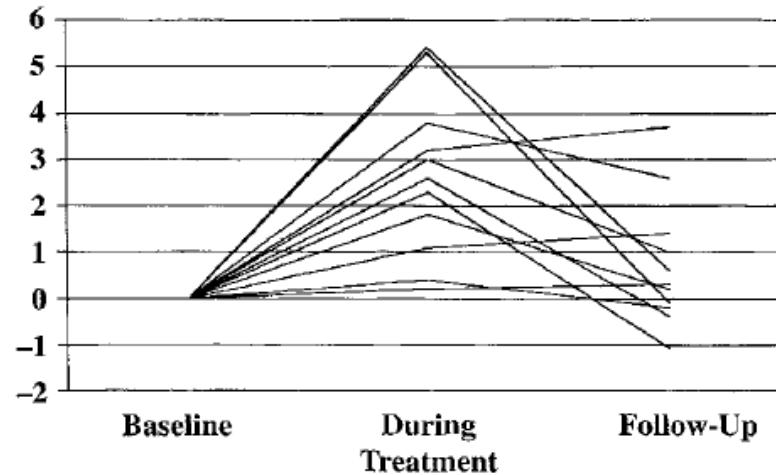
Behaviors associated with fever in children with autism spectrum disorders. Curran LK et al. 2007 *Pediatrics*.

2. HET “ANTIBIOTICA-EFFECT”

- 10-daagse amoxicillinekuur wegens streptokokken keelinfectie.
- Vanaf dag 4: verbeteringen in autisme symptomen
  - oogcontact
  - meer taalgebruik
  - minder “rigide” denken en handelen
  - meer energie

Analog Scale Measurement of Change in
Children’s Autistic Behavior as Rated by Physician

Literatuur:

Short-term benefit from oral vancomycin treatment of regressive-onset autism. **Sandler RH et al.** 2000 *J Child Neurol*

BACTERIËN IN DE DARM

There are more than
3 MILLION
MICROBIAL GENES
in our gut microbiota

150 TIMES
more genes than in the
HUMAN GENOME¹

OUR GUT MICROBIOTA EVOLVES THROUGHOUT OUR ENTIRE LIFE
and is the result of a variety of influences:¹⁻²

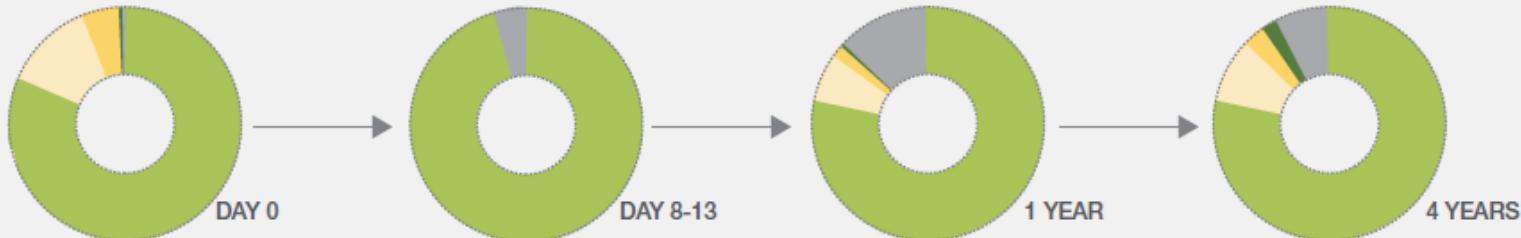
APPROXIMATE WEIGHT OF THE TOTAL **GUT** MICROBIOTA¹
2kg

The composition of **GUT MICROBIOTA IS UNIQUE** to each individual, just like our **FINGERPRINTS¹**

OVERVIEW OF RELATIVE ABUNDANCE OF KEY PHYLA OF GUT MICROBIOTA IN ANTIBIOTIC TREATED ADULTS¹¹⁻¹³

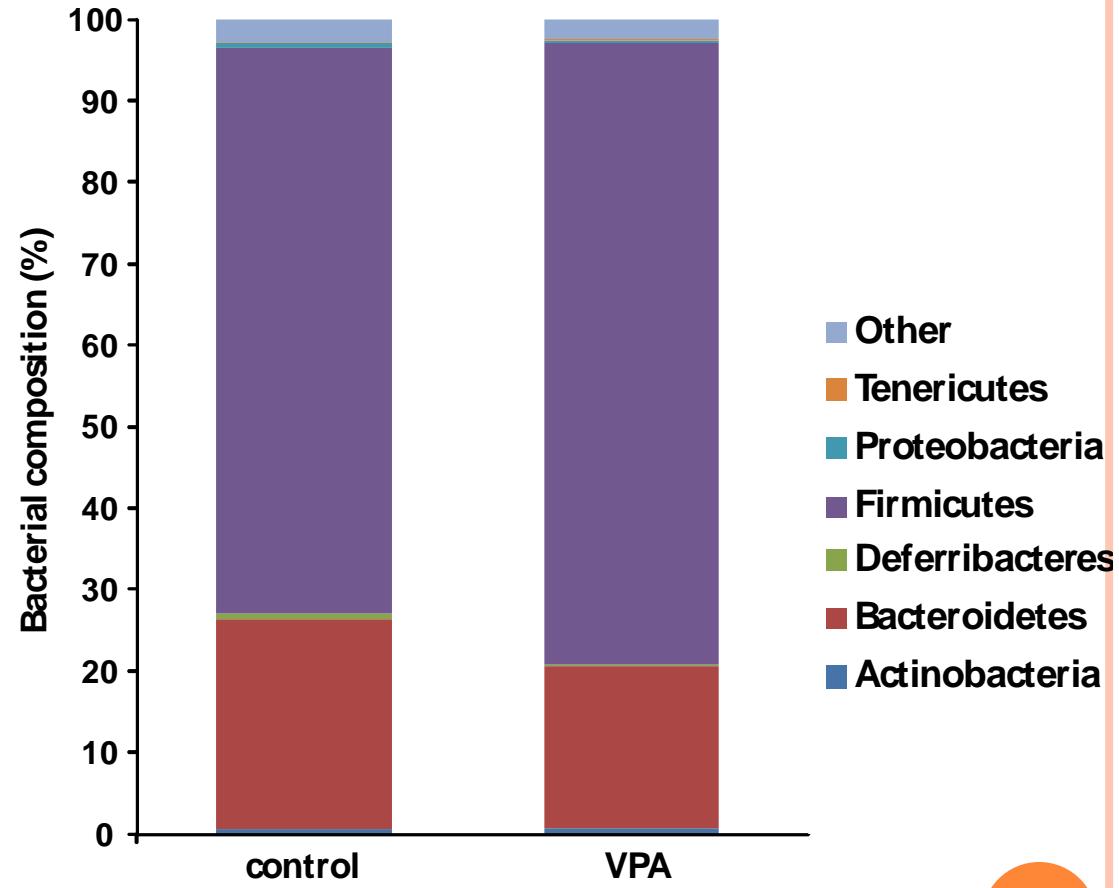
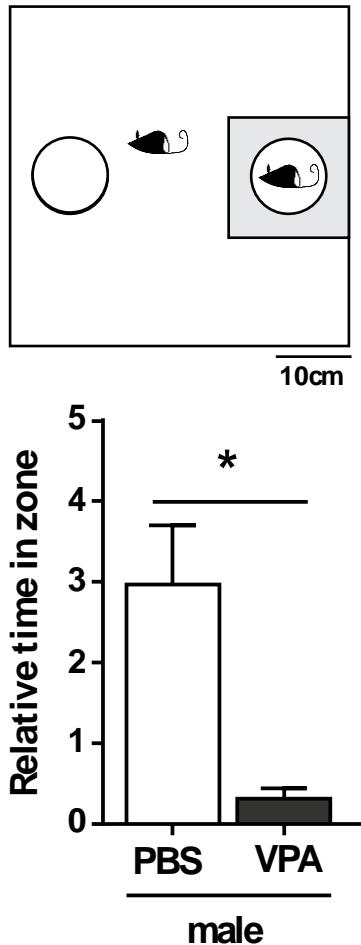
- Firmicutes
- Bacteroidetes
- Actinobacteria
- Proteobacteria
- Others

MICROBIOTA SAMENSTELLING IN ASD

Study (Year)	Country	Study Group			Sample Type	Method	Changes in Fecal Microbiome in ASD
		ASD (GI+/GI-)	SIB (GI+/GI-)	CON (GI+/GI-)			
Song, Liu, and Finegold (2004)	USA	15	–	8	Stool	16S rRNA gene sequencing	↑ <i>C. bolteae</i> and cluster I/IX
Williams et al. (2011), Williams, Hornig, Parekh, and Lipkin (2012)	USA	23 (23/0)	–	9 (9/0)	Intestinal biopsies	16S rRNA gene sequencing	↓ Bacteroidetes ↑ Firmicutes, Proteobacteria, <i>Sutterella</i>
Finegold et al. (2010)	USA	33 (33/0)	7 (0/7)	8 (0/8)	Stool	16S rRNA gene sequencing	↑ Bacteroidetes and Proteobacteria: <i>Desulfovibrio</i> , <i>B. Alkaliflexus</i> , <i>Acetanaerobacterium</i> , <i>Parabacteroides</i> ↓ Firmicutes and Actinobacteria: <i>Clostridium</i> , <i>Weissella</i> , <i>Turicibacter</i> , <i>Anaerofilum</i> , <i>Pseudoramibacter</i> , <i>Ruminococcus</i> , <i>Streptococcus</i>
Kang et al. (2013)	USA	20 (20/0)	–	20 (0/20)	Stool	16S rRNA gene sequencing	↓ <i>Prevotella</i> , <i>Coprococcus</i> , <i>Veillonellaceae</i>

MICROBIOTA IN MUIZEN MET AUTISME- GERELATEERD GEDRAG

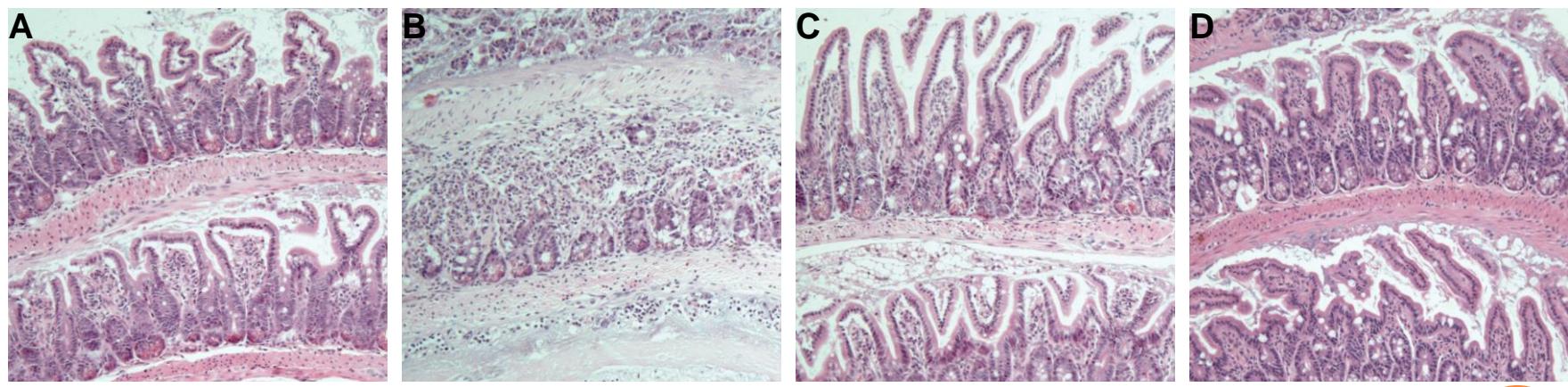
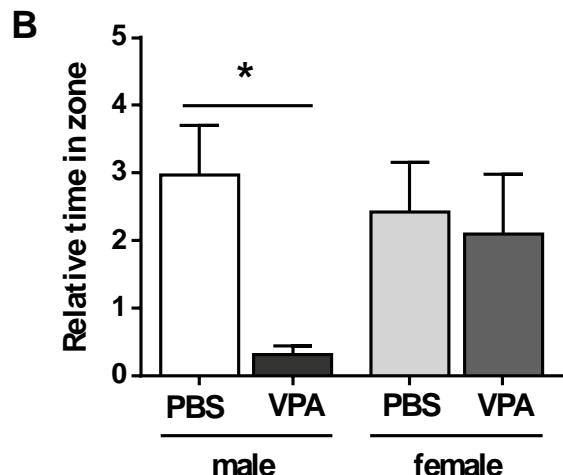
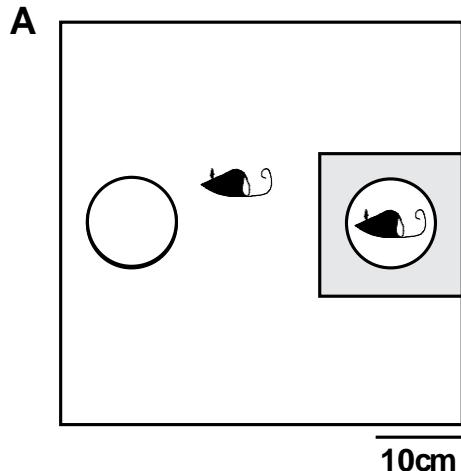

Literatuur:

Altered gut microbiota and activity in a murine model of autism spectrum disorders.
de Theije et al. 2014 *Brain Behavior and Immunity*

DARMPROBLEEMEN IN MUIZEN MET AUTISME-GERELATEERD GEDRAG

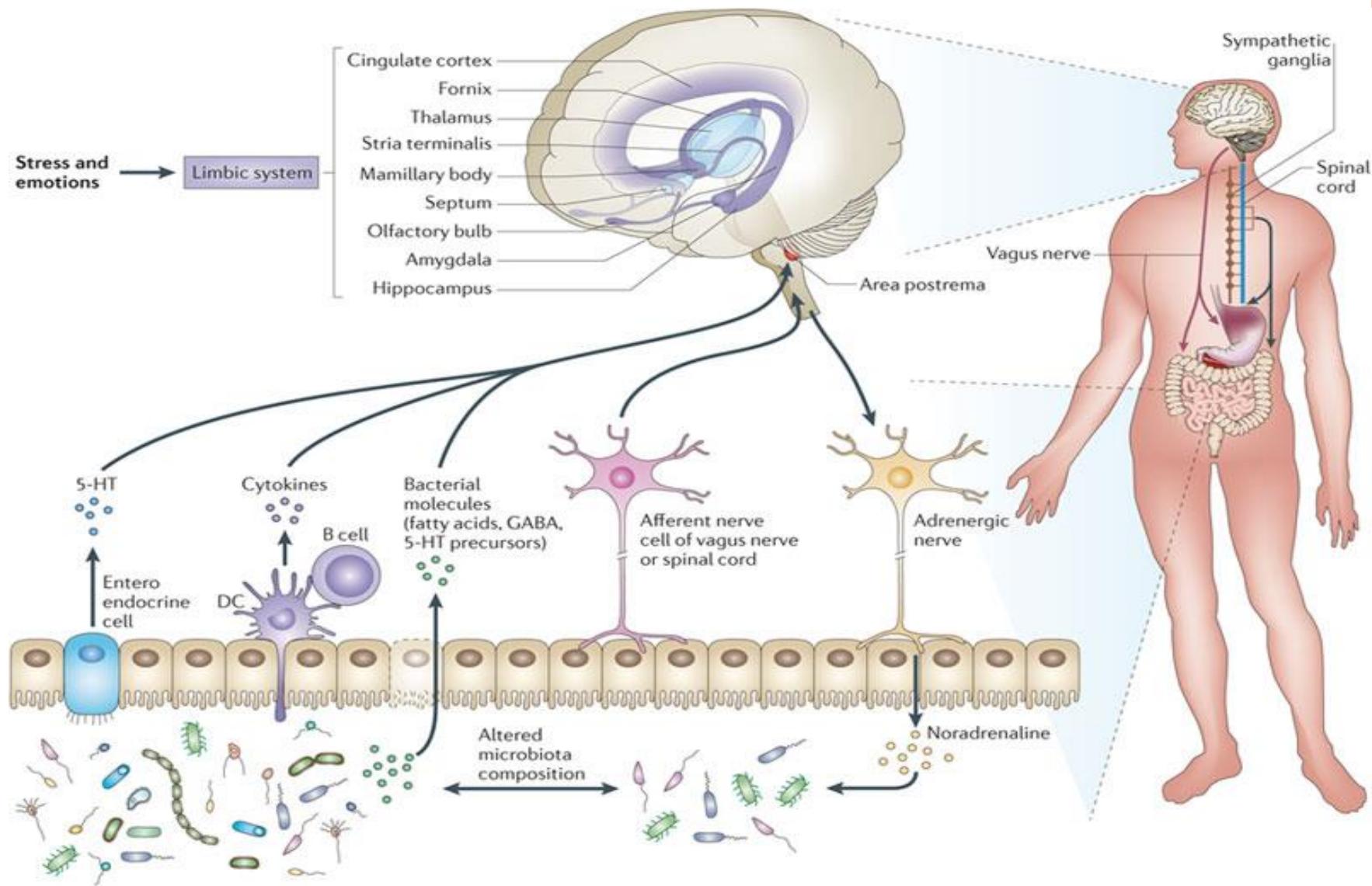
Literatuur:

Intestinal inflammation in a murine model of autism spectrum disorders.
de Theije et al. 2014 *Brain Behavior and Immunity*

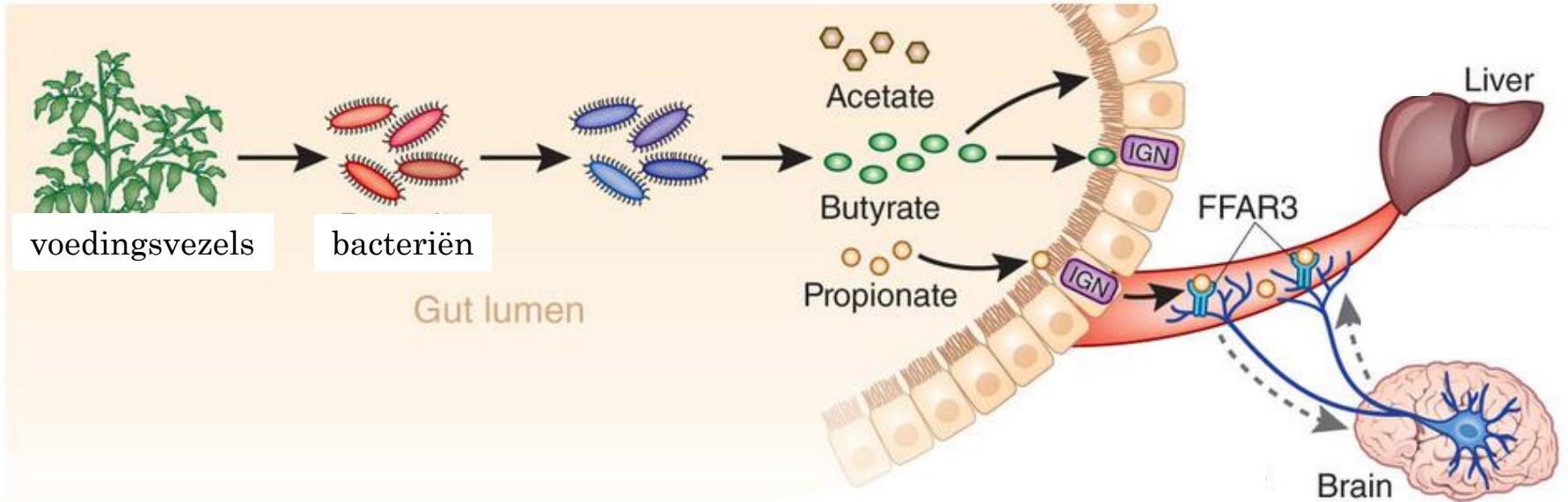
HOE BEÏNVLOEDEN DARBACTERIËN GEDRAG?

ROUTES VAN DARM NAAR BREIN

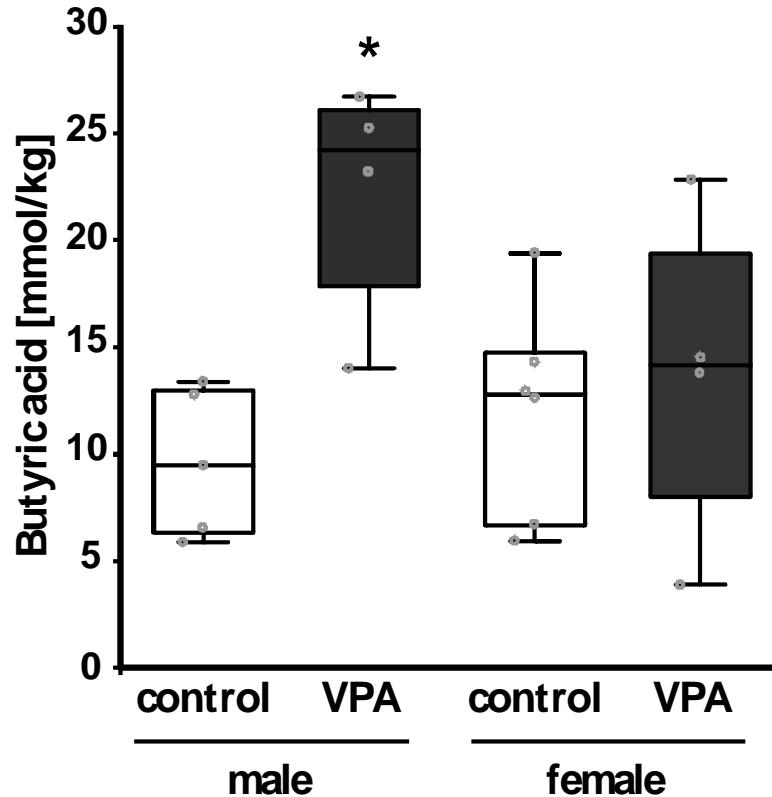
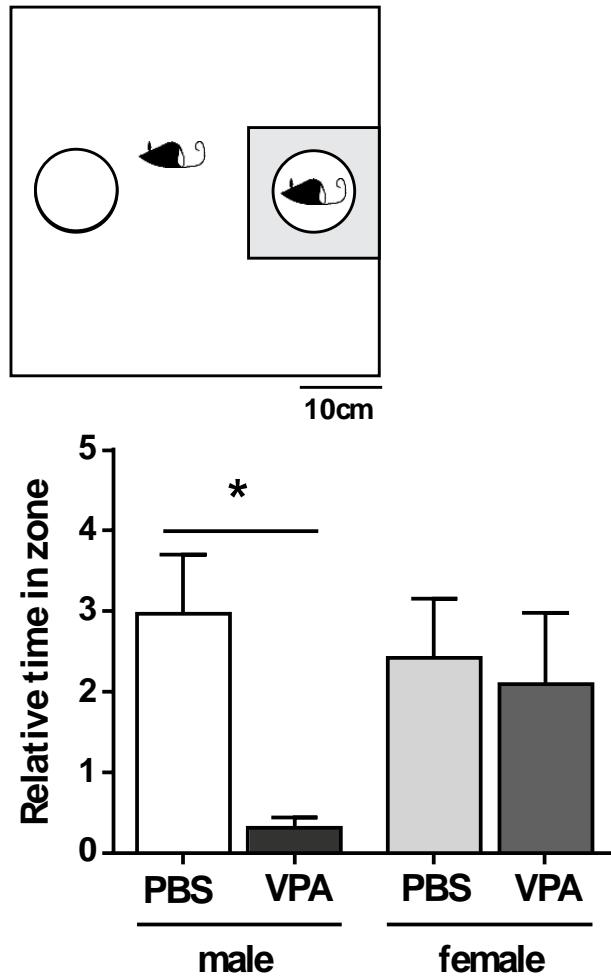

KORTE-KETEN VETZUREN

- Orale antibiotica: verlagen de aanwezigheid van butyraat-producerende bacteriën

KORTE-KETEN VETZUREN IN MUIZEN MET AUTISME-GERELATEERD GEDRAG

Literatuur:

Altered gut microbiota and activity in a murine model of autism spectrum disorders.
de Theije et al. 2014 *Brain Behavior and Immunity*

MOGELIJKE BEHANDELSTRATEGIEËN

- Antibiotica
    - lange termijn behandeling gevaarlijk voor zowel individu als samenleving
  - Microbiota transplantatie van gezonde donors
    - veiligheid en lange termijn effect op gezondheid nog niet vastgesteld
  - Voedingspatronen aanpassen
    - minder risicotvol
    - verandert microbiota samenstelling
    - effectiviteit op gedrag in de mens onbekend
1. Elimineren van “schadelijke” voedingsstoffen
  2. Toevoegen van “gunstige” voedingsstoffen

1. HET “VOEDINGS-EFFECT”

- Eliminatie van gluten leidde niet tot gedragsveranderingen
- Eliminatie van zuivel leidde vanaf dag 3 tot verbeteringen in autisme symptomen:
  - Meer oogcontact
  - Verbetering in verbale communicatie

KLINISCH BEWIJS VOOR ELIMINATIE VAN GLUTEN OF ZUIVEL

- Te weinig studies met een juiste opzet en grootte van de studie
  - In patiënten met autisme is er geen bewijs voor de effectiviteit van gluten of zuivel eliminatie
  - Alleen geadviseerd wanneer er tevens sprake is van een allergie of intolerantie

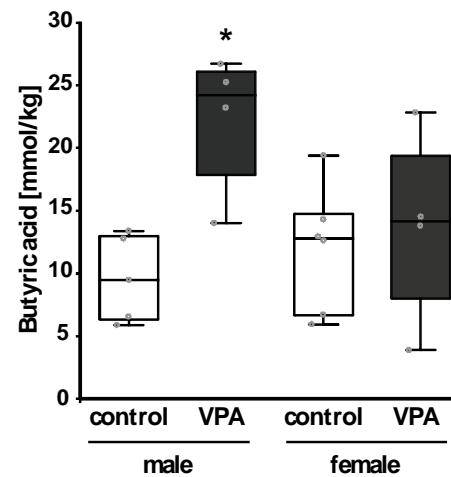
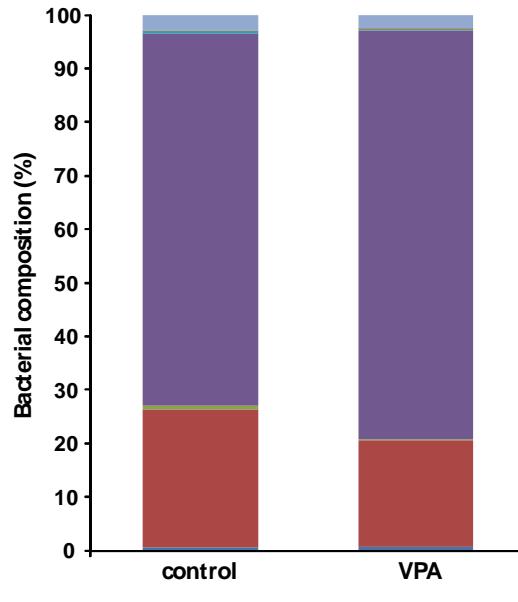
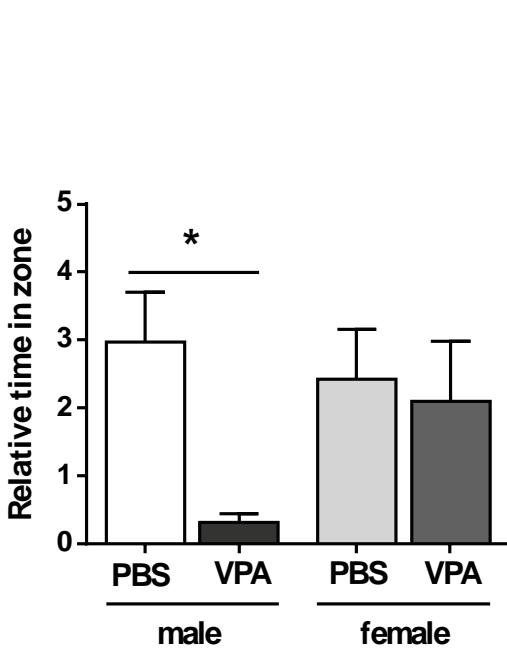
Literatuur:

Evidence of the gluten-free and casein-free diet in autism spectrum disorders: a systematic review.
Mari-Bauset S 2014 J Child Neurol.

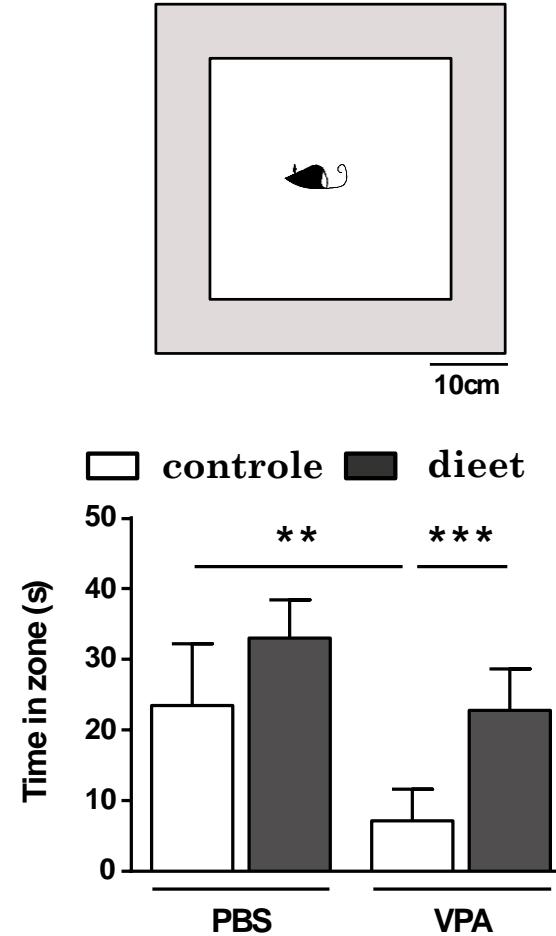
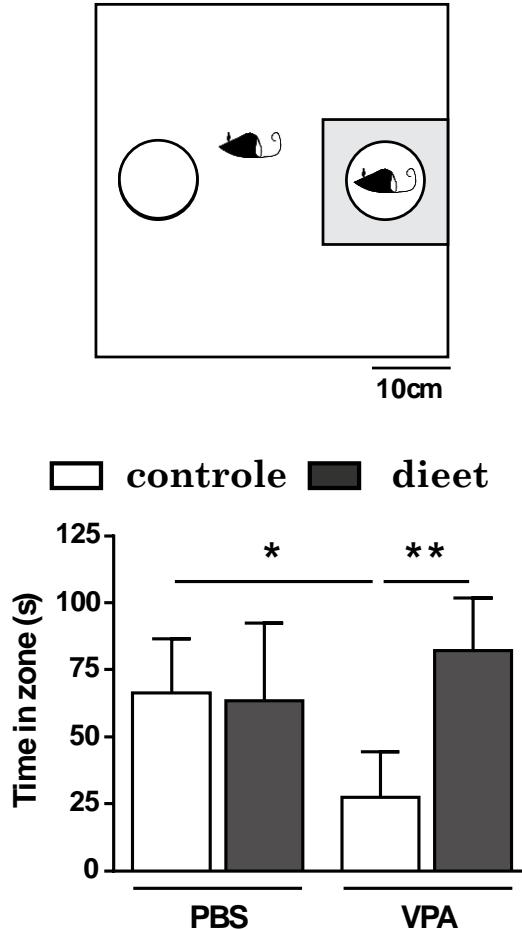
VOEDINGSINTERVENTIE IN MUIZEN MET AUTISME-GERELATEERD GEDRAG

- Toevoeging van “gunstige” voedingscomponenten
  - Prebiotische vezels
  - Omega-3 vetzuren
  - 200% vitamines

VOEDING HERSTELT HET GEDRAG IN MUIZEN

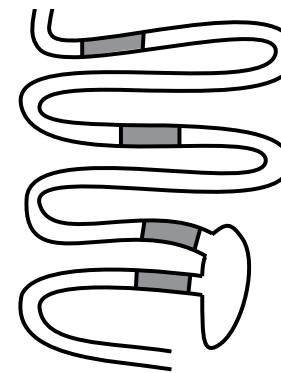
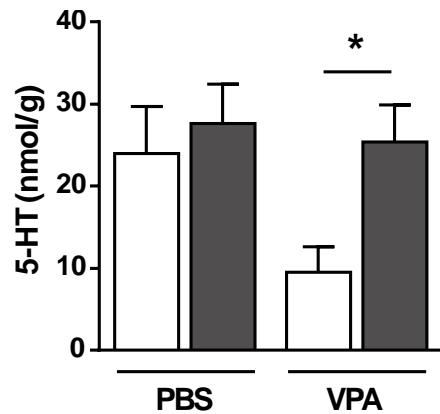
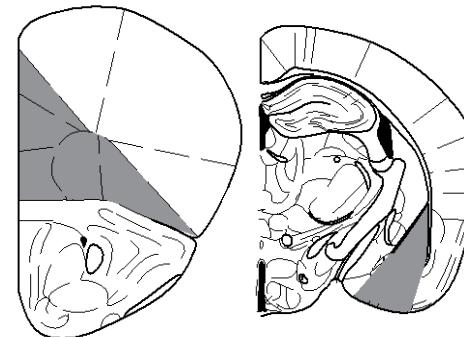
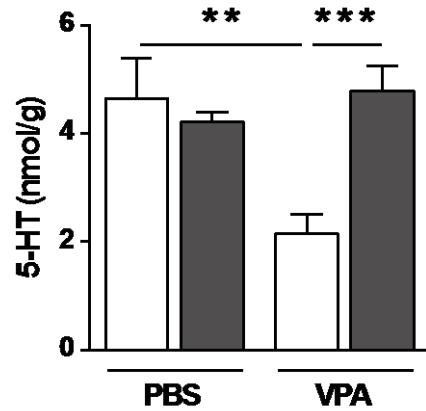

Literatuur:
de Theije et al. 2016 Submitted

VOEDING HERSTELT NEUROTRANSMITTER SEROTONINE IN MUIZEN

□ controle ■ dieet

Literatuur:

de Theije et al. 2016 Submitted

CONCLUSIES

+

≠

Darmproblemen en andere samenstelling darmbacteriën

Verandering in microbiota leidt
tot verandering in gedrag

?

Voeding verbetert het gedrag

?

DANKWOORD

Universiteit Utrecht Farmacologie

Aletta Kraneveld
Mechiel Korte
Johan Garssen
Berend Olivier

Nutricia Research Medical Nutrition

Sofia Lopes da Silva
Laus Broersen
Martine Groenendijk
Patrick Kamphuis

Microbiology

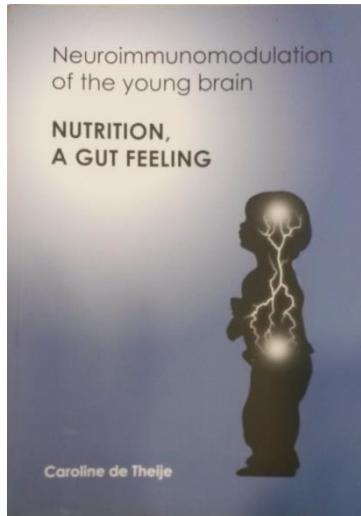
Harm Wopereis
Raish Oozeer
Jan Knol

UMC Utrecht Neuroimmunology & Developmental Origins of Disease

Cora Nijboer

Translational Neuroscience

Martien Kas

WTA

Maart 2017

